

Geïntegreerd bosbeheer in de gemeente Someren Ervaringen met introductie en bedrijfsvoering

De gemeente Someren heeft een groot areaal bos- en natuurgebied in eigendom. Het eigendom van ruim 1.400 ha bestaat voornamelijk uit heide- en stuifzandbebossingen aangelegd na 1907. Het grootste deel van het gemeentelijk bezit bestaat uit bosterrein, veelal zijn dit monoculturen. Het grootste natuurterrein is het Beschermd Natuurmonument Beuven e.o., grenzend aan de Strabrechtse heide. Verder zijn er meerdere kleine droge en natte natuurterreinen aanwezig. De recreatie concentreert zich in de Somerense heide en rondom het Beuven.

Uitgestrekte eenvormige (denen)bossen dus, doorkruist door kaarsrechte bosontsluitingswegen. De aanwezige vennen en heideterreinen vormen een welkome afwisseling in het bosgebied dat eentonig overkomt. Een beeld dat van toepassing is op nogal wat Brabantse bossen. Ook een deel van het gemeentebos van Someren maakt nu nog een dergelijke indruk. In het kader van de invoering van geïntegreerd bosbeheer is dit echter snel aan het veranderen!

Geïntegreerd bosbeheer

Houtproductie is niet langer meer de hoofdfunctie van het Somerense bos. Er is overgestapt op geïntegreerd bosbeheer. Een van de redenen is het feit dat het

Structuurrijk bos zorgt voor een betere functievervulling

huidige vlaktegewijze beheer veel minder mogelijkheden biedt voor de ontwikkeling van natuurwaarden en de beheerkosten over het algemeen hoger zijn. De overstap naar geïntegreerd bosbeheer betekent tevens het afstappen van voormalige functiezonering en meer aandacht voor het integreren van bosfuncties. Wij verwachten bij geïntegreerd

bosbeheer meer spontane bosontwikkelingen. Er vormen zich meer biotopen voor planten en dieren. Het geeft meer structuurvariatie, meer boomsoortenvariatie, kortom mooier bos op een relatief korte termijn.

In Someren wordt onder geïntegreerd bosbeheer verstaan: 'Een beheervorm met als alge-

Het Keelven zorgt voor afwisseling temidden van het omliggende opgaande bos

doelsoorten (soorten van de streefbeelden).

– Versterken van de belevingswaarde door middel van aanleg van wegen en paden op mooie en rustige plekken.

Voor de gemeente Someren betekent het invoeren van geïntegreerd bosbeheer een behoorlijke verandering, zowel voor het bosbeeld als voor de beheerplanning. Het strakke vakkenpatroon, met per afdeling vaak één boomsoort en één leeftijd verdwijnt. Er wordt geleidelijk omgevormd naar individueel en groepsgewijs gemengd bos. Verschillen in bossamenstelling gaan samen met natuurlijke (bodem)grenzen. Vlakgewijs vellen en weer inplanten van bosafdelingen maakt plaats voor groepenkap en natuurlijke verjonging. De beheerplanning wordt echter ingewikkelder. Dit hangt samen met het samengaan van functies, de toenemende complexiteit van de bossamenstelling en het uitvoeren van kleinschalige beheerregrepen. De ingewikkelde beheerplanning vraagt om een goede planningmethode die toegerust is voor geïntegreerd bosbeheer.

meen doel zowel ecologisch als economisch gezond bos, waarbij wordt afgezien van de traditionele vlaktegewijze kap en verjonging, ten behoeve van risicovermindering, kostenverlaging en/of hogere natuurwaarde'.

De accenten voor het beheer zijn:

– Streven naar groepsgewijs en individueel gemengd bos qua boomsoorten en leeftijden.
– Streven naar structuurrijk bos: afwisseling open en dichte plekken, jong en oud (diameterspreiding).

– Verhogen van het aandeel dikke en oude bomen.

– Verhogen van het aantal herkenningspunten in het terrein onder andere door het aandeel dikke bomen en open plekken.

– Verhogen van het aandeel dood hout.

– Bevoordelen van de belangrijkste doelsoorten eik en berk: vrijstellen van boomvormende exemplaren in de struiklaag en licht maken op plekken met spontane verjonging.

– Benutten van de aanwezigheid van toekomstbomen (rechte takvrije stammen), vrijstellen van de

Voorbeeldbedrijf Someren

Om ervaring op te doen met de omschakeling naar geïntegreerd bosbeheer, heeft de gemeente Someren gebruik gemaakt van de mogelijkheden om als voorbeeldbedrijf te fungeren. In dit kader is een beheerplan opgesteld voor het gehele bosbezit. Hierop aansluitend heeft de gemeente Someren opdracht gegeven een planningsmethodiek uit te werken die geschikt is voor geïntegreerd bosbeheer. Deze methodiek is uitgewerkt door Alterra in samenwerking met Ingenieurs-

Aanleg bos- en natuurleerpad samen met IVN-jeugdleden

bureau Van Nierop. De provincie Brabant heeft het opstellen van het beheerplan en de planningsmethodiek financieel ondersteund.

Om geïntegreerd bosbeheer op een verantwoorde wijze in te voeren is ruggesteun nodig, ruggesteun bij het beheer, beleid en de uitvoering. Deze 'kennis' verwacht de gemeente Someren nu in huis te hebben gekregen met de door Alterra ontwikkelde planningsmethodiek en planningsondersteunende software voor de bedrijfsvoering van de bossen (in Someren). Met het gebruik maken van voornoemde systematiek verwacht de gemeente dat bij het opstellen van de jaarlijkse werkplannen optimaal rekening gehouden kan worden met de geformuleerde lange termijn-doelen uit de beheervisie (de missie van het bosbedrijf Gemeente Someren).

Bedrijfseconomische consequenties

Vanuit de randvoorwaarde om het beheer kostendekkend te laten plaatsvinden kan het volgende worden opgemerkt:

- Aan voornoemde randvoorwaarde is de laatste 5 jaar voldaan. Voor de toekomst lijkt een zelfde jaarlijkse houtopbrengst haalbaar.
- Met de overstap naar geïntegreerd bosbeheer dient de beheerder extra tijd te besteden aan het vergaren van extra kennis en inzicht.
- De omvang van de houtoogst uit dunning zal in de eerste jaren van de omschakeling naar geïntegreerd bosbeheer relatief groot zijn.
- De vaak hoge kosten voor kunstmatige verjonging en jeugdverzorging komen groten-

deels te vervallen. Er wordt voornamelijk gewerkt met spontane verjonging en spontane processen.

Beheerdoelen voor komende 10 jaar

- Het aandeel berk en/of eik dient met minimaal 10 % toe te nemen.
- Een gemiddelde voorraad dood hout van minimaal 5 m³/ha.
- Een eerste aanzet tot verjonging in alle opstanden ouder dan 30 jaar waar tot nu toe spontane verjonging achterwege bleef en waar dit afgaande op de groeiplaats, wilddruk en aanwezigheid van potentiële zaadbronnen wel mogelijk is.
- Minimaal 66 dikke (diameter > 30 cm) bomen per ha (gemiddeld).
- Verder ontwikkelen van de recreatiefunctie met name in de Somerense heide.
- Vrijstellen van markante bomen en lanen in het bos.

Bij de uitvoering van voornoemde werkzaamheden wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van diverse subsidiemogelijkheden, welke door de bosgroepen worden aangevraagd. In vogelvlucht is geschetst wat de ontwikkelingen

van de afgelopen twee jaar zijn geweest. Maar uiteindelijk gaat het niet om de plannen, maar om de uitvoering ervan. Een goede beheerder en een goede blesser zijn daarbij onontbeerlijk.

De uitvoering van geplande maatregelen moet leiden tot omvorming van een rechtlijnig heideontginningsbos naar een natuurlijker multifunctioneel bos-ecosysteem. De gemeente Someren gaat de vorderingen van deze omschakeling op de voet volgen. Hiervoor zijn onder andere wijzerplots ingesteld, waarin de bosontwikkeling nauwkeurig wordt gevolgd.

Ook bij de realisatie zal Someren een voorbeeldfunctie blijven vervullen. Uitwisselen van praktijkervaring staat hierbij centraal. Met dit doel is in het bosgebied Somerense heide een 'Bos- en Natuurleerpad' aangelegd waarbij veel aandacht is besteed aan geïntegreerd bosbeheer. Tevens zijn in mei 2001 in het kader van de oplevering van het 'Natuurontwikkelingsproject Keelven e.o.' een symposium en open dagen georganiseerd. Hier werd de invoering van geïntegreerd bosbeheer in Noord-Brabant en Someren nader toegelicht.